

Roman Jurkowski

"Wesele" i inne utwory Stanisława Wyspiańskiego na łamach "Kuriera Litewskiego" i "Dziennika Wileńskiego" w latach 1906-1907 : informacja bibliograficzna

Acta Polono-Ruthenica 8, 63-81

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Roman Jurkowski
Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

***Wesele* i inne utwory Stanisława Wyspiańskiego
na łamach „Kuriera Litewskiego” i „Dziennika Wileńskiego”
w latach 1906-1907. Informacja bibliograficzna**

Inspiracją do napisania tego artykułu był znajdujący się w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej (Rkps IV 10634) rękopiśmienny tekst Michała Brensztejna pt. *Wyspiański na Litwie*, w którym ten znany wileński bibliofil, bibliotekarz, historyk dokonał zestawienia informacji prasowych dotyczących inscenizacji *Wesela* w teatrach wileńskich. Ta niewielka pięciostronicowa notatka zawiera dane bibliograficzne i obszernie wypisy nie tylko z artykułów o teatrze w Wilnie i z recenzji *Wesela*, ale sporo mówi o wileńskich (nie tylko wileńskich) reakcjach na śmierć poety. Co ciekawe, jest nadal nieznaną większości współczesnych autorów piszących o dziejach teatru wileńskiego¹. W połowie lat 80., opierając się przede wszystkim na materiale prasowym, postanowiłem napisać artykuł o historii wystawienia *Wesela* w Wilnie, czemu chętnie przyklasnął pan red. Jerzy Timoszewicz z „Pamiętnika Teatralnego”. Zacząłem zbierać materiał, lecz ciągle inne zajęcia odrywały mnie od tej pracy, zaś w chwili obecnej – po ukazaniu się opracowań Anny Kuligowskiej-Korzeniewskiej i Andrzeja Romanowskiego – taki artykuł

¹ Przede wszystkim: A. Kuligowska-Korzeniewska, *Przed wskrzeszeniem stałej sceny w Wilnie 1905-1906*, [w:] *Wilno teatralne*, pod. red. M. Kozłowskiej, Warszawa 1998, s. 79-121; A. Romanowski, *Dzieje teatru polskiego w Wilnie 1905-1915*, „Pamiętnik Teatralny”, R. XLVII, 1998, z. 3-4 (187-188), s. 451-517; idem, *Młoda Polska wileńska*, Kraków 1999, s. 54-63, 130-193; R. Taborski, *Dramaty Stanisława Wyspiańskiego na scenie do 1939 r.*, Warszawa 1994, s. 28-30. Tylko jeden autor: Rafał Węgrzyniak w *Encyklopedii „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego* (2001) na s. 167 powołuje się na opracowanie M. Brensztejna.

stracił rację bytu². Nie jest natomiast pozbawiona naukowego uzasadnienia, z racji przydatności dla kolejnych badaczy, próba pełnego zebrania danych o informacjach prasowych z gazet wileńskich, dotyczących wystawień teatralnych dzieł S. Wyspiańskiego i reakcji polskich mieszkańców Wilna na śmierć poety³.

² Docieklivego czytelnika odsyłam do książek i artykułów podstawowych dla tego zagadnienia: M. Alexandrowiczowa, *Dzieje teatru wileńskiego*, [w:] *Wilno i ziemia wileńska. Zarys monograficzny*, t. 2, Wilno 1937, s. 153-185; A. Doboszewska, *Kalendarz życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego 26 III 1898 – grudzień 1907*, Kraków 1995 (por. rec. tej pracy: R. Węgrzyniak, „Pamiętnik Teatralny”, R. XLV, 1996, z. 3-4 (179-180), s. 619-621); K. Doniec, *Teatr polski w Wilnie w latach 1906-1919*, [w:] *Dzieje teatru polskiego*, pod red. T. Siwerta, t. IV: *Teatr polski w latach 1890-1918*, cz. 2, *Zabór rosyjski*, Warszawa 1988, s. 565-575; J. Got, *Kalendarz przedstawień „Wesela”*, [w:] *„Wesele” we wspomnieniach i krytyce*, oprac. A. Łempicka, Kraków 1961; B. Hertz, *Pierwsze lata odrodzonej sceny wileńskiej*, „Kurier Wileński”, nr 103 z 7 V 1932; Cz. Jankowski, *Z czeczotkowej szkatułki. Odgłosy ginącego świata*, Wilno 1926, s. 62; D. Kosiński, *Sztuka aktorska Wandy Siemaszkowej*, Kraków 1997; idem, *Wanda Siemaszkowa*, Kraków 1963; E. Krasiński, *Siemaszkowa o „Weselu”*, „Pamiętnik Teatralny”, R. XI, 1962, z. 1 (41), s. 154-158; A. Kuligowska, *Powrót teatru polskiego (5-7 VII 1905)*, „Pamiętnik Teatralny”, R. XXXV, 1986, z. 2-3 (138-139), s. 301-320; W. Piotrowicz, *W nawiasie literackim. Szkice z zagadnień, kultury, literatury i teatru*, Wilno 1930, s. 140, 252; H. Romer-Ochenkowska, *XXV-lecie wskrzeszonego teatru polskiego w Wilnie*, Wilno 1932, s. 1-28; W. Siemaszkowa, *Prawda o „Weselu” Wyspiańskiego*, [w:] *Wyspiańskiemu teatr krakowski*, Kraków 1932, s. 95-98; M. Stokowa, *Kalendarz życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego*, t. 1: 1869-1890, t. 2: 1 III 1890-ostatnie dni marca 1893, Kraków 1982; idem, *Stanisław Wyspiański, Monografia bibliograficzna*, [w:] S. Wyspiański, *Dzieła zebrane*, t. 15, vol. III, Kraków 1968; idem, *Bibliografia „Wesela”* [w:] *„Wesele” we wspomnieniach i krytyce...*, s. 455-466; *Teatr polski w Wilnie 1905-1925*, [w:] *Almanach literacki Wileńskiego Oddziału Polskiego Białego Krzyża*, pod red. Cz. Jankowskiego, Wilno 1926, s. 83-90; *Teatr Wyspiańskiego*, [w:] S. Wyspiański, *Dzieła zebrane*, t. 15, vol. I, II, Kraków 1968; *Teatralia kaliskie. Materiały do dziejów sceny kaliskiej (1800-1970)*, oprac. i wstęp S. Kaszyński, Łódź 1972; R. Węgrzyniak, *Wokół „Wesela” Wyspiańskiego*, Wrocław 1991, s. 24, 98, 186-187; idem, *Wstydliva historia. Kto ocenzurował „Wesele” w roku 1901*, „Pamiętnik Teatralny”, R. XXXV, 1986, z. 1 (137), s. 16-22; *Wieniec jubileuszowy Franciszka Rychtłowskiego 1922/23-1927/28*, Wilno 1928; J. Wierzyński, *Nuna Młodziejowska-Szczurkiewiczowa w Wilnie*, „Bluszcz” nr 11 z 13 III 1937 r.; *Wilno teatralne*, pod red. M. Kozłowskiej, Warszawa 1998.

³ Poza opracowaniem M. Brensztejn relacje prasy wileńskiej w 1907 r. na *Wesele* i śmierć poety omawia tylko Maria Alexandrowiczowa (raz pisana przez ks, a dwa razy przez x) w trzech artykułach w „Kurjerze Wileńskim” z 1932 r.: *Stosunek Wilna do Wyspiańskiego w 1907 r. na podstawie polskich czasopism miejscowych* (nr 273 z 27 XI, cz. I; 274 z 29 XI, cz. II; 275 z 30 XI, cz. III). Ich powstanie związane było z obchodami 25. rocznicy śmierci S. Wyspiańskiego. Autorka omówiła tylko najważniejsze recenzje z przedstawień teatralnych, opisy uroczystości wileńskich po śmierci autora *Wesela*.

Wypisy obejmują lata 1906-1907 i sporządzone są na podstawie dwóch wychodzących wówczas w Wilnie polskich gazet: „Kurier Litewski” i „Dziennika Wileńskiego”⁴. Wprawdzie w interesującym nas okresie ukazywały się w Wilnie również inne dzienniki i tygodniki w języku polskim, lecz ich charakter⁵ i w niektórych wypadkach krótkotrwałość istnienia⁶ powodowały, że tematyka teatralna na ich łamach prawie nie funkcjonowała⁷.

⁴ Warto odnotować jeden artykuł w prasie litewskiej. Dziennik „Vilniaus Žinios” w nr 203(812) z 25 XI(8 XII) 1907 r. zamieścił entuzjastyczny artykuł pt. *Stanislovas Wyspianskis*, napisany przez autora ukrywającego się pod pseudonimem Jaunutis Vienuolis (Młody Zakonnik). Omówienie w j. polskim tego artykułu: „Kurier Litewski”, nr 270 z 1(14) XII 1907 r. Widzi on w Wyspiańskim „Prometeusza walczącego o światło i wyzwolenie, spadkobiercę wieszczów naszych, a nade wszystko Cypriana Norwida, tego sławnego, a zapomnianego już dzisiaj »pieśniarza ruin«”. W dziedzinie malarstwa uważa go za następcę Jana Matejki. Za największą zasługę poczytuje poecie „wskazanie Polsce nowych dróg, wychłostanie biczem starego jej wodza Chochola, kończy zaś zbożnym życzeniem, aby litewscy i polscy krzewiciele światła wspólnie walczyli o światło i wyzwolenie” (M. Aleksandrowiczowa, *Stosunek do Wilna Wyspiańskiego...*, „Kurier Wileński”, nr 273 z 27 XI 1932, cz. I).

⁵ „Zorza Wileńska” była ilustrowanym tygodnikiem dla ludu, zbliżonym do warszawskiej „Zorzy” o „narastających wpływach Narodowej Demokracji” i ukazywała się od 22 XII 1905 (4 I 1906) do 3(16) XII 1909 r. Drugi tygodnik, „Przyjaciel Ludu”, bardzo podobny do „Zorzy” w sensie adresatów i treści propagowanych (choć z większym naciskiem na problematykę chrześcijańsko-społeczną), istniał od 5(18) I 1906 do 24 III (7 IV) 1910 r. (szczegóły por. A. Romanowski, *Młoda Polska...*, s. 35-41).

⁶ Katolickie „Nowiny Wileńskie” (wyszły ogółem 32 numery od 4(17) I do 24 II(5 III) 1906 r.) przestały się ukazywać przed podjęciem przez J. Puchniewskiego prób wystawienia *Wesela*. Szczegóły o „Nowinach Wileńskich”: R. Jurkowski, *Stronnictwo Konstytucyjno-Katolickie na Litwie i Białorusi w 1906 r. Szkic do dziejów*, „Acta Baltico-Slavica”, t. XVIII (1986), s. 93-118; idem, *Edward Ropp jako biskup wileński 1903-1907. W 50 rocznicę śmierci*, „Studia Teologiczne”. Białystok – Drohiczyn – Łomża, t. 8, (1990), s. 205-280.

⁷ Borykająca się z trudnościami finansowymi, atakowana przez „Kurier Litewski”, liberalno-postępowa „Gazeta Wileńska”, której wyszło 105 numerów od 15(28) II do 25 VII (7 VIII) 1906 r., problematyce teatralnej poświęcała niewiele miejsca. Wymienić tylko należy jeden artykuł napisany przez Jerzego Szuma [Jerzego Jankowskiego] w dziale „Sztuka” „Gazety Wileńskiej” – zatytułowany „*Wesele*” *dwa akty dramatu Wyspiańskiego* (nr 93 z 11(24) VII 1906 r.). Omawiał on przedstawienie grupy S. Knake-Zawadzkiego z dnia 9(22) VII 1906 r. Więcej informacji o Jerzym Jankowskim por.: A. Romanowski, *Młoda Polska wileńska...*, s. 12, 45, 49, 50, 84, 101, 103-107, 110-113, 117, 200, 242, 281, 424. Szczegóły dotyczące prasy radykalnej w Wilnie: R. Jurkowski, „*Gazeta Wileńska*” i „*Głos Kijowski*”. *Z dziejów polskiej prasy radykalno-liberalnej na Litwie i Ukrainie w 1906 r.*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, t. XXVI (1987), z. 4, s. 59-84.

Obydwie gazety żywo interesowały się teatrem polskim w Wilnie. Zebrany przeze mnie materiał pokazuje, że w dziedzinie recenzji i omówień przedstawień teatralnych górę brał „Dziennik Wileński”, głównie dzięki Emilii Węsławskiej, żonie ówczesnego prezydenta miasta Michała Węsławskiego, która prowadziła tam stałą rubrykę „Z teatru”. Jej sprawozdania ze spektakli odznaczały się wszechstronną znajomością literatury, sztuki scenicznej i technik gry aktorskiej. Wyważona w opiniach, potrafiła nie tylko z dużą kulturą dziennikarską pochwalić trafny wybór sztuk i wybitne kreacje aktorskie, ale też wskazać na braki i niedociągnięcia w wielu inscenizacjach prezentowanych przez polskich artystów w teatrach wileńskich. Podobnego recenzenta teatralnego nie posiadał „Kurier Litewski”, zwłaszcza że jego drugi redaktor, poeta i dziennikarz Czesław Jankowski, zajęty był działalnością polityczną⁸. Na tematy teatralne sporadycznie w tym czasie pisali w „Kurierze” Benedykt Hertz i Wojciech Baranowski – od 6(19) IV 1907 r. redaktor naczelny tej gazety. „Dziennik Wileński” zamieszczał też większą liczbę drobnych informacji dotyczących spraw teatralnych, lecz w tej dziedzinie nie można zauważyć większych różnic między obiema polskimi gazetami. Bardzo bogaty w wydarzenia związane z Wyspiańskim jest schyłek 1907 r., wynika to przede wszystkim z faktu śmierci poety – obydwie pisma skrzętnie odnotowują wszelkie wileńskie przedsięwzięcia związane z pogrzebem, mszami żałobnymi, okolicznościowymi prelekcjami i odczytami. Najwięcej informacji znajdujemy w tzw. działach bieżących obu gazet: „Kronice krajowej” (1906) i „Kronice wileńskiej” (1907) w „Kurierze Litewskim”, „Wiadomościach bieżących” (1906/1907) i „Kronice wileńskiej” (1907) w „Dzienniku Wileńskim”.

W wykazie przyjęto układ chronologiczny, tzn. wydarzenia omawiane są według kolejnych numerów gazety. Tam, gdzie opinie gazet były ciekawe lub dotyczyły ważnych wydarzeń (np. premiery), przytoczyłem odpowiednie cytaty. Wszystkie daty podawane są w obu stylach, tak jak przyjęto to w omawianych pismach. Zastosowano następujące skróty:

- Kr. k. – „Kronika krajowa”
- Kr. w. – „Kronika wileńska”
- Wiad. bież. – „Wiadomości bieżące”
- KL – „Kurier Litewski”
- DW – „Dziennik Wileński”

⁸ R. Jurkowski, *Czesław Jankowski jako dziennikarz*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, t. XXIII (1984), z. 1, s. 79-106.

Inf. – informacja

K. t. – „Z kancelarii teatru”

„Kurier Litewski” 1906

Nr 52 z 4(17)III Kr. k. – „9(22)III w Sali Miejskiej odbędzie się »Wieczór literacki« artystów krakowskich Marii Dulębianki i Edmunda Weycherta, którzy będą deklamowali m.in. utwory S. Wyspiańskiego”.

Nr 63 z 18(31)III Kr. k. – „20III(2IV) w Grodnie w sali Klubu Szlacheckiego odbędzie się »Wieczór literacki« artystów krakowskich M. Dulębianki i E. Weycherta...”

Nr 71 z 29III(11IV) Kr. k. – „... wysoce utalentowany artysta sceny łódzkiej p. W. Brydziński wystąpi w *Weselu* Wyspiańskiego (akt I)”.

Nr 76 z 6(19)IV ogłoszenie na stronie tytułowej: „dzisiaj Towarzystwo Artystów Dramatycznych pod dyr. J. Puchniewskiego wystawi *Wesele...*”; Kr. k. – *Teatr polski*, „Tchnienie wielkiej poezji powonie dzisiaj ze sceny Teatru Miejskiego. Oto Towarzystwo Artystów Dramatycznych pod dyrekcją p. J. Puchniewskiego wystawi dzisiaj *Wesele* S. Wyspiańskiego. Odegrane będą epizody dozwolone przez cenzurę, a więc cały akt I i scena Stańczyka z dziennikarzem z aktu drugiego...”

Nr 79 z 9(22)IV afisz, ogłoszenie na stronie tytułowej: „Dzisiaj 9I V *Wesele* o godz. 8⁰⁰ wieczorem...”; J.U. [Jan Ursyn], *Z wrażeń teatralnych*: „Snadź Wilnian nie wzruszają afisze zapowiadające nawet arcydzieło sztuki polskiej. A takim arcydziełem stylowym jest bezsprzecznie *Wesele* S. Wyspiańskiego, którego akt I odegrano w czwartek na zakończenie widowiska. Jednakże na sali było pusto, choć artyści ten przepyszny epizod grali wyśmienicie. Całe szczęście, że dzisiaj p. Puchniewski *Wesele* powtarza. Może więc dzisiaj widzów zbierze się więcej? Wyspiański zasługuje na uwagę gorętszą uwagę prześwieatnej publiczności wileńskiej. Bezwarunkowo”⁹.

⁹ Wystawienie przez Towarzystwo Artystów Dramatycznych Józefa Puchniewskiego aktu pierwszego pierwszego i sceny „Dziennikarz – Stańczyk” z aktu drugiego w reżyserii Władysława Ryszkowskiego nie było uzgodnione ze Stanisławem Wyspiańskim. Protestował przeciwko temu mecenas Józef Skąpski w kilku listach do Czesława Jankowskiego – ówczesnego redaktora „Kuriera Litewskiego”. W liście z 11 IV 1906 r. pisał: „Dowiedziałem się, że w tamtejszym teatrze wystawiano *Wesele* Wyspiańskiego bez porozumienia się z autorem. Jako prawnik rozumiem, że dla braku konwencji między Austrią a Rosją nie mogę prawnie wystąpić w ochronie prawa autorskiego, z drugiej jednak strony wiadomo mi, że wszyscy dyrektorowie scen respektują te prawa, bez względu na międzynarodowy stan prawny i bez porozumienia się z autorem lub

Nr 93 z 27IV(10V) ogłoszenie na stronie tytułowej: „29IV(12V) – »Wieczór słowa« Marii Dulębianki i Edmunda Weycherta. Deklamacje utworów: Mickiewicza [...] Wyspiańskiego. Dialogi Wyspiańskiego z *Wesela*. Ceny znacznie niższe...”; ten sam tekst w: Kr. k.

Nr 94 z 28IV(11V) ogłoszenie na stronie tytułowej: identyczne jak w nr. 93.

Nr 95 z 29IV(12V) ogłoszenie na stronie tytułowej: identyczne jak w nr. 93; ten sam tekst w: Kr. k.

Nr 100 z 5(18)V Kr. k. – *Z wrażeń teatralnych*, „Wieczór słowa zakończył pierwszy po 43 latach polski sezon teatralny. Panna Maria Dulębianka z isticie modernistycznym nastrojem deklamowała *Marsz pogrzebowy S. Wyspiańskiego*...”

Nr 151 z 8(21)VII Kr. k. – „9(22)VII trupa teatru kaliskiego wystawia *Wesele* Wyspiańskiego” [była to grupa artystów kierowana przez Stanisława Knake-Zawadzkiego]¹⁰.

Nr 152 z 9(22)VI ogłoszenie na stronie tytułowej: „Dziś *Wesele*, akt I i II”; Kr. k. – „Dziś *Wesele* S. Wyspiańskiego, akt I i II bez skreśleń, jakich się dopuściła Filharmonia warszawska. Tomy już napisano o twórczości S. Wyspiańskiego, której koroną stanowczo jest dzisiejsza sztuka. Zbyteczne więc byłoby zachęcanie inteligentnej publiczności do poznania dzieła znakomitego pisarza. W *Weselu* p. Knake-Zawadzki odtworzy aż trzy role: dziennikarza, Czarnego Rycerza i Wernyhorę.”

Nr 153 z 11(24)VII Kr. k. – *Z teatru* [omówienie spektaklu]: „... zadowolilo ono najbardziej wymagających widzów. Potężne słowa Wyspiańskiego znalazły godnych wykonawców. Mówić o wielkiej wartości utworów krakowskiego poety, byłoby to powtarzać zwietrzałe i oklepane komunały. Nie ma chyba inteligentnego Polaka, któryby nie

jego zastępcą nie korzystają z braku międzynarodowej ustawy ochronnej. W danym wypadku to prawo zwyczajowe powinno być przestrzegane, gdyż jak zapewne i Szanownemu Panu Redaktorowi wiadomym będzie, autor *Wesela* od dłuższego czasu jest ciężko chory, a tym samym i jego rodzinie zależy musi, aby jego prace były honorowane. Ponieważ nie znam nikogo w Wilnie, do którego mógłbym się zwrócić o interwencję w tej sprawie, śmiem prosić uprzejmie Sz. Pana Redaktora o łaskawe zwrócenie uwagi Dyrekcji tamtejszego teatru...” (BUŁ, Rkps, *Korespondencja Cz. Jankowskiego*). Ten sam list znajduje się w zbiorze *Z korespondencji Stanisława Wyspiańskiego*, zebrał i wydał L. Płoszewski, Warszawa 1933, s. 58-59.

¹⁰ Szczegóły o występie grupy S. Knake-Zawadzkiego wraz z artystami teatru kaliskiego przynosi praca: *Teatralia kaliskie. Materiały*...

czytał *Wesela* [...] ¹¹. Zaznaczyć tylko należy, że do grania tego utworu potrzeba nie tylko utalentowanych, ale i bardzo inteligentnych artystów, którzy potrafiliby uwydatnić myśl autora i podkreślić wszystkie piękności utworu. Z zadania tego teatr kaliski wywiązał się doskonale, ku czemu w znacznej mierze przyczyniła się przepyszna gra Knake-Zawadzkiego w potrójnej roli...”

„Kurier Litewski” 1907

Nr 221 z 4(17)X Kr. w.: K. t., Inf. – „o nawiązaniu kontaktu przez dyrekcję teatru z S. Wyspiańskim w sprawie wystawienia *Wesela* ¹².

Nr 235 z 20X(2XI) Kr. w.: K. t., Inf. – „o pozwoleniu władz generał-gubernatorskich dla Teatru polskiego w Wilnie na spektakle wyjazdowe w Kownie (jeden raz w tygodniu) na których planowane są wystawienia m.in. *Wesela*”.

Nr 236 z 21X(3XI) Kr. w.: K. t., Inf. – o próbach *Wesela*.

Nr 238 z 24X(6XI) Kr. w.: K. t., Inf. – o próbach *Wesela*.

Nr 242 z 28X(10XI) strona tytułowa: ogłoszenie o premierze *Wesela* w dniu 28X(10XI); Władysław Ryszkowski [aktor grający rolę

¹¹ O tym, że nie wszyscy zachwycali się *Weselem*, świadczy list ziemianina Stanisława Wierzbickiego (poety, autora kilku sztuk teatralnych, od 1921 r. sędziego okręgowego w Nowogródku), do Czesława Jankowskiego, datowany w Mińsku 28 XII 1901 r. Znajduje się on w *Korespondencji Czesława Jankowskiego* w Dziale Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego: „Jakie na Panu wywarło *Wesele* Wyspiańskiego? Ci panowie z Krakowa są chyba zahipnotyzowani. Myśl pobratania się z chłopami dobrą jest o tyle, o ile my możemy ich uszlachcić, ale bratanie się z nimi dlatego, aby schłopić siebie i swoje dzieci, nie ma sensu, nie na tym polega odradzanie się przez lud. Bohaterki dramatu – Gospodyni (Włodzimierzowa Tetmajerowa) i córka jej nie przestały być chłopkami intelektualnie. Język dramatu miejscami niesmaczny, grubawy, nawet grubiański, dobry byłby w kilku scenach humorystycznych, ale w całości razi – tymczasem krytyka wita go jako objawienie jakiegoś, jak gdyby prostota polegała na pewnej gminności wyrażenia...”

¹² Z polecenia Nuny Młodziejowskiej dyrektor Teatru Miejskiego w Wilnie Bolesław Szczurkiewicz w liście z 14 X 1907 r. zwrócił się do S. Wyspiańskiego o zgodę na wystawienie *Wesela*: „Przed dwoma prawie laty grano tu *Wesele* w niemożliwy sposób określone przez przygodną trupę. Obecnie udało się nam uzyskać pozwolenie władz na wystawienie poematu prawie w całości i bez zmian – wyrzucono nam tylko, a względnie skreślono postać Branickiego. Korzystając z chwilowej sposobności, p. Młodziejowska – dyrektorka Teatru Wileńskiego – pragnie wystawić dzieło Wielmożnego Pana z należyтым pietyzmem – reżyserię powierzyła p. Józefowi Popławskiemu, obecnie oczekujemy tylko zezwolenia Wielmożnego Pana...”. 31 X 1907 r. mecenas J. Skąpski udzielił zgody na wystawienie sztuki. (*Z korespondencji Stanisława Wyspiańskiego... s. 58*).

Stańczyka w przedstawieniu] – *O Weselu. Przed kurtyną* w: Odcinku „Kuriera Litewskiego” – omówienie symboliki sztuki; Kr. w.: K. t. – „*Wesele* należy do tych utworów, które reklamować byłoby rzeczą zbyteczną, śmieszną nawet, któż o nim nie słyszał, kto go nie jest ciekawy...”; Kr. w. – pełny spis obsady *Wesela* powtórzony za afiszem.

Nr 243 z 30X(12XI) strona tytułowa: afisz o 2 przedstawieniu *Wesela* w dniu 30X(12XI)¹³; Kr. w.: *W teatrze polskim* „Triumf sceny polskiej” – opis hołdów dla artystów.

Nr 244 z 31X(13XI) *Teatr polski*, rec. W. Baranowskiego: „Nie było popisów aktorskich, nie było pchania się na front. Było oddanie całych siebie dziełu, myśli... sprawie. I dlatego to my, widzowie, otrzymaliśmy najwyższą sumę wrażeń. Dlatego ogarnął nas ten nastrój odświeżny, niezwykły, dlatego patrzyliśmy na dziwne narodowe misterium, nie na widowisko teatralne urządzone dla oklasków lub kasy. Z *Wesela* przede wszystkim utworzono imponującą całość [...]. A to jest sztuka najwyższa, mało tego – utrzymano na scenie od początku do końca, jeden ton uroczysty, podniosły. Spadków tego tonu ani na chwilę nie było. Część realna sztuki wypadła z natury rzeczy wypukłej od myślowej, ale obie wykonane były bez zarzutu. Wczucie się w duch i myśl dzieła były ogromne. Nie jestem w stanie wyliczyć po kolei wszystkich, którzy w *Weselu* na scenie naszej dowiedli, że są artystami naprawdę i nie było takiego, który grałby źle. Nie mogę jednak nie powiedzieć, że wśród przepysznego zespołu uderzała niesłychanie głęboka gra pani Młodziejowskiej, Morskiej i Wojciechowskiej, pp. Osterwy, Popławskiego, Borawskiego. Taką Rachełę, taką pannę młodą, takiego pana młodego i takiego Czepca ma nie każdy polski teatr...”

Nr 245 z 1(14)XI Kr. w.: K. t., Inf. – o dwóch poprzednich wystawieniach *Wesela* z datą trzeciego przedstawienia: 1(14)XI 1907 r.

Nr 247 z 4(17)XI ogłoszenie na pierwszej stronie, że 5(18)XI *Wesele* będzie grane po raz czwarty; Kr. w.: K. t., Inf. – „w dniu 5(18)XI *Wesele* będzie grane po raz czwarty”.

Nr 248 z 6(19)XI Inf. *Ziemie polskie. Z Galicji* o przewiezieniu S. Wyspiańskiego z jego posiadłości Węgrzec spod Krakowa do szpitala dr. Rutkowskiego i Kędziora w Krakowie: „... znakomity pisarz ma się znacznie lepiej...”

¹³ W ogłoszeniu na stronie tytułowej błąd drukarski lub błąd redakcyjny. Podano tam, że drugie wystawienie *Wesela* będzie miało miejsce „we wtorek 31 X (13 XI)”, podczas gdy wtorek był to 30 X (12 XI).

Nr 252 z 10(23)XI Kr. w.: K. t., Inf. – „11(24)XI *Wesele* będzie wystawiotio byne po raz piątą”.

Nr 253 z 11(24)XI Kr. w.: K. t., Inf. – „dziś *Wesele* po raz piątą”.

Nr 255 z 14(27)XI Inf. – w tabeli repertuarowej na 4 stronie, że szóste wystawienie *Wesela* będzie miało miejsce 17(30)XI.

Nr 259 z 18XI(1XII) strona tytułowa – B.H. [Benedykt Hertz], *Zgon wieszczą*; nekrolog z informacją o mszy żałobnej w Wilnie w dniu 19XI(2XII)¹⁴.

Nr 260 z 20XI(3XII) na stronie 2: „Zgon Wyspiańskiego według gazet krakowskich”; Inf. – o mszy żałobnej w Wilnie odprawionej w katedrze przez kanonika K. Sawickiego: „świętynię wypełniła licznie inteligencja nasza, tudzież przedstawiciele zarządu miasta, prasy, literatury i sztuki...”; Kr. w., Inf. – „... w »Lutni« przed prelekcją o A.E. Odyńcu i J. Chęcińskim (na tzw. 4 wieczorze literackim) poinformowano słuchaczy o śmierci poety i odczytano tekst depeszy kondolencyjnej, jaką »Lutnia« wileńska wysłała do Krakowa”; Kr. w.: K. t., Inf. – „na 6 przedstawieniu *Wesela* w dniu 17(30) J. Popławski odczytał depeszę o śmierci poety”; Kr. w.: K. t., Inf. – „siódme wystawienie *Wesela* odbędzie się 21 XI(4 XII)”.

Nr 261 z 21XI(4XII) Kr. w.: K. t. Inf. – „dziś *Wesele* po raz siódmy”.

Nr 262 z 22XI(5XII) opis pogrzebu S. Wyspiańskiego.

Nr 263 z 23XI(6XII) strona tytułowa: Nuna Młodziejewska, *Pogrzeb Stanisława Wyspiańskiego*, korespondencja z Krakowa z 3 XII: „Nie zajaśnieje już nowym blaskiem to światło, w które wielu z nas utkwiony wzrok miało, za którym leciało jak émy szare, choćby spłonęły skrzydła, choćby zginać, ale w pełnym blasku, choć na proch się zetrzeć, ale z oczyma zaczarowanymi wielkością”.

Nr 265 z 25XI(8XII) Kr. w. – zapowiedź odczytu o *Weselu* hr. J. Moriconiego; Kr. w.: Inf. – wileński zakład fotograficzny Strausa wykonał dwa zdjęcia z ostatniej sceny *Wesela*: „Jedno z nich przedstawia chwilę natężonego wsłuchiwania się w tętent, który ma się posłyszeć na krakowskim gościńcu – drugie, końcową scenę, czyli triumf chochoła”¹⁵;

¹⁴ W nekrologu błędnie podano datę śmierci S. Wyspiańskiego – 16(29) XI, podczas gdy zmarł on 15(28) XI 1907 r.

¹⁵ Zdjęcie przedstawiające scenę nasłuchiwania definitywnie wyjaśnia tzw. sprawę ilości kos postawionych na sztorc, a dozwolonych przez władze rosyjskie. Widać na nim Czepca trzymającego jedną kosę osadzoną na sztorc, a obok dwóch parobków trzymających same drzewca od kos. Potwierdza to informację M. Brensztejna, że generał-gubernator Aleksander Krzywicki udzielił zgody „tylko na jedną kosę i to po

klepsydra – nekrolog S. Wyspiańskiego: „... staraniem Polskiego Towarzystwa »Oświata« w Mińsku 27XI(10XII) w kościele Katedralnym odbędzie się msza żałobna...”

Nr 266 z 26XI(9XII) art. *Pamięci Wyspiańskiego*. Inf. – o powstaniu w Krakowie specjalnego komitetu z Zenonem Przesmyckim i prof. Ferdynandem Ruszczycem na czele, mającego na celu złożenie hołdu pamięci Wyspiańskiego przez wprowadzenie w życie szeregu jego niezrealizowanych projektów artystycznych. Tamże tekst odezwy komitetu.

Nr 267 z 28XI(11(XII) Kr. w.: Inf. – o uroczystym wieczorze w teatrze, poświęconym S. Wyspiańskiemu, m.in. informacja o planowanym wystawieniu na tym wieczorze *Sędziów*, tragedii w 1 akcie, „dzieła, które nie było dotąd wystawiane na żadnej scenie [...] połowa dochodu z wieczoru przekazana będzie na rzecz rodziny S. Wyspiańskiego”; dział: *Ziemie polskie, Galicja* – przedruk listu H. Sienkiewicza do prezydenta miasta Krakowa z kondolencjami z powodu śmierci S. Wyspiańskiego; tabela repertuarowa na 4 stronie – zapowiedź ósmego wystawienia *Wesela* w dniu 29XI(12XII).

Nr 268 z 29XI(12XII) dział: *Echa mińskie* – relacja z nabożeństwa żałobnego za duszę S. Wyspiańskiego w dniu 27XI(10XII) „... udział publiczności był bardzo skromny, osób było kilkadziesiąt...”

Nr 270 z 1(14XII) Kr. w.: Inf. – o planowanym odczycie na temat *Wesela* i jego twórcy wygłoszonym przez W. Gostomskiego na rzecz wileńskiej bezpłatnej czytelnicy im. A. Mickiewicza; rubryka „Prasa litewska” – omówienie, z obszernymi cytatami, artykułu Jaunutisa Vieunolisa z „Vilniaus Žinios” nr 202(812) z 25XI(8XII) 1907 r., pt. *Stanislovas Wyspianskis* (szczegóły por. przypis nr 4); *Echa mińskie* – sprostowanie nieprawdziwych wiadomości podanych przez „Goniec Codzienny” i powtórzonych przez „Kurier Warszawski” o „... niezliczonych tłumach w Mińsku na nabożeństwie żałobnym...”

Nr 271 z 2(15)XII ogłoszenie na stronie tytułowej: „3(16)XII *Wesele* po raz kolejny”; odcinek KL: J. Oksza, *Z męczeńskiego żywota Wyspiańskiego* (osobiste wspomnienia autora o jego kontaktach z poetą, witrażach S. Wyspiańskiego i jego malarstwie); L. Rydel, *Spuścizna po Wyspiańskim*; Kr. w.: K. t., Inf. – „3(16)XII *Wesele* będzie grane po raz dziewiąty”.

długich i usilnych staraniach”(op. cit., k. 2) i prostuje nieściśności Heleny Romer-Ochenkowskiej, która podawała, że „zgodzono się na dwie kosy, tylko nie na sztorc buntowniczo osadzone, ale tak jak do kośby” (op. cit., s. 23).

Nr 273 z 5(18)XII Kr. w.: Inf. – „w dniu 5(18)XII odbędzie się odczyt W. Gostomskiego o *Weselu*; Kr. w.: Inf. – sekcja dramatyczna „Lutni” wileńskiej przygotowuje „Wieczór” poświęcony S. Wyspiańskiemu; tabela repertuarowa na 4 stronie: 3(16)XII wystawiano *Wesele*.

Nr 275 z 7(20)XII rubryka: *Z sali odczytowej*, N.R. [Napoleon Rouba], sprawozdanie z odczytu W. Gostomskiego o Wyspiańskim: „zdołał on nawet ściągnąć do sali odczytowej tych, których się zwykle na odczytach nie spotyka [...]. Można śmiało utrzymywać, że ogół inteligencji polskiej na ten czas, dzielący nas od świeżej mogiły poety, myślał i bolał głównie o Stanisławie Wyspiańskim”.

Nr 277 z 11(24)XII art. pt. *Wieczór Wyspiańskiego* – zapowiedź uroczystego wieczoru, który w tym dniu miał się odbyć w Teatrze Polskim: „Nie wątpimy, że Wilno weźmie udział w hołdzie składanym pamięci geniusza”.

Nr 278 z 12(25)XII strona tytułowa: odcinek KL – Stefania Podhorska-Okolów, *Na Skalce* (wiersz poświęcony S. Wyspiańskiemu).

Nr 279 z 13(26)XII W. Baranowski, *Z teatru* – sprawozdanie z pierwszego wystawienia dramatu *Sędziowie*: „Z tej prostoty i mocy nie uroniono nic w wykonaniu. Dawno nie widziałem na naszej scenie roboty tak artystycznej. Przepysznie grali wprost panowie Popławski i Szczurkiewicz. W pierwszym był jęk rozpacz i bezdenne żałość i bohaterstwo cierpienia i tkliwość ogromna, wszystko prawdziwe i wydobyte z siebie artystycznie a łatwo [...]. Na całość patrzyło się niby na kartę wydartą wprost z życia, niby na jakiś obraz, od którego barwności aż blask bije nowy. To zasługa malarza poety...”.

Nr 284 z 19XII 1907 (1 I 1908) ogłoszenie na stronie tytułowej: „19XII(1 I) *Wesele* po raz kolejny”; Kr. w.: K. t., Inf. – „... dziś *Wesele* po raz dziewiąty”¹⁶, Kr. w.: Inf. – o „uroczystym wieczorze S. Wyspiańskiego w »Lutni«, który odbędzie się 22XII(4 I)”.

Nr 287 z 22XII(4 I) Kr. w.: Inf. – o wieczorze S. Wyspiańskiego w „Lutni” wileńskiej.

Nr 288 z 23XII(5 I) ogłoszenie na stronie tytułowej: „*Wesele* w dniu 27XII(9 I)”;

¹⁶ Układający „Kronikę wileńską” popełnił błąd, bowiem było to 10 wystawienie *Wesela*.

¹⁷ Kolejny błąd w *Kronice wileńskiej*: było to 11 – ostatnie w 1907 r. wystawienie *Wesela*. I tyle właśnie razy wystawiono *Wesele* w Wilnie w 1907 r. – liczbę tę potwierdza porównanie informacji z obu dzienników wileńskich. Warto dodać, że w literaturze występują różnice co do liczby przedstawień w 1907 r. M. Brensztejn powtarza błędy

Nr 290 z 29XII(11 I) Kr. w.: Inf. – J.M. *Wieczór Wyspiańskiego* w „*Lutni*” – omówienie.

„*Życie Ilustrowane*” dodatek do „*Kuriera Litewskiego*” 1907

Nr 22 z 25XI(8XII) – utwór: *Ach któryż jestem żywy*.

Nr 23 z 2(15)XII – autoportret S. Wyspiańskiego.

„*Dziennik Wileński*” 1906

Nr 85 z 10(23)XII Wiad. bież., Inf. – „... w koncercie na rzecz Domu św. Antoniego w Wilnie p. Nuna Młodziejowska recytowała wyciątek z *Kazimierza Wielkiego* S. Wyspiańskiego”, gwiazdą tego koncertu była śpiewaczka hr. Elżbieta Krasieńska – opis w nr. 89 z 15(28)XII.

„*Dziennik Wileński*” 1907

Nr 48 z 1(14)III Wiad. bież., Inf. – w planie nowych spektakli, które będą wystawiane w Teatrze Miejskim od 1–16 IV, wymieniono m.in. *Wesele* S. Wyspiańskiego.

Nr 226 z 4(17)X Wiad. bież., Inf. – „... dyrekcja Teatru zwróciła się do S. Wyspiańskiego z prośbą o pozwolenie na wystawienie *Wesela* w Wilnie”.

Nr 238 z 18(31)X Wiad. bież., Inf. – „... do wystawienia dzieła S. Wyspiańskiego *Wesela* czynione są pracowite przygotowania”.

Nr 240 z 20X(2XI) Wiad. bież., Inf. – „... dyrekcja teatru otrzymała pozwolenie na występy w Kownie (jeden raz w tygodniu) i planuje przedstawienia od 23X(5XI), m.in. *Wesele*”.

Nr 242 z 23X(5XI) Wiad. bież., Inf. – „Dyrekcja teatru otrzymała od S. Wyspiańskiego pozwolenie na wystawienie jego dzieła. Próby odbywają się codziennie pod kierownictwem p. Popławskiego”.

Nr 243 z 24X(6XI) Wiad. bież., Inf. – „... artyści nasi z całym zapałem przystąpili do prób z *Wesela*. W dziele tym układ sceniczny

redakcyjne lub drukarskie w „*Kurierze Litewskim*” i „*Dzienniku Wileńskim*” i mówi, że „od 28 X(10 XI) do 27 XII 1907 (9 I 1908 r.) *Wesele* wystawiono 10 razy” (op. cit., k. 5). A. Romanowski, *Młoda Polska...*, s. 138, podaje liczbę 12 przedstawień, to samo ten autor w artykule w „*Pamiętniku Teatralnym*”, (op. cit., s. 472) oraz J. Got (op. cit., s. 441-453); Maria Alexandrowiczowa (op. cit., s. 172) mówi aż o 18 wystawieniach, lecz nie uściśla, czy chodzi jej o rok kalendarzowy 1907, czy o sezon teatralny 1907/1908. Bliższy stanu rzeczywistego, zwłaszcza jeśli chodzi o interesujący nas rok 1907, jest Rafał Węgrzyniak w *Encyklopedii „Wesela”...* (s. 167), podając liczbę 12 przedstawień: od 10 XI 1907 do 13 III 1910 r.

ściśle zachowanym będzie według wskazówek autora, jak również kostiumy, rekwizyty z najdrobniejszymi szczegółami. Publiczność nasza arcydziełem St. Wyspiańskiego wielce zainteresowana”.

Nr 246 z 27X(9XI) Wiad. bież., Inf. – „w niedzielę, tj. 28X(10XI) o godz. 8 wieczorem *Wesele* w 3 aktach”.

Nr 247 z 28X(10XI) – strona tytułowa: Afisz z obsadą *Wesela*; Wiad. bież., Inf. – dane o dalszych spektaklach *Wesela*.

Nr 248 z 30X(12XI) – strona tytułowa: Afisz z obsadą *Wesela*; E. Węśławska, *Z teatru*: „Przedstawienie *Wesela* postawił teatr nasz na wyżynach prawdziwej sztuki, na ogół całość nie pozostawiała nic do życzenia. Małe usterki ginęły wobec widocznego pietyzmu, z jakim się do sztuki odnosili artyści. Zbyt przeciągnięta była chwila zasłuchania, brakło w II akcie światła, które promieniować winno z ukazujących się duchów, ale to nie przeszkodziło do wrażeń głębokich, długo niezapomnianych. W takiej sztuce zespół jest wszystkim i tu zasłużył na zupełne uznanie. Z ogółu wyróżnił się charakterystyczną grą p. Borawski w roli Czepca i p. Osterwa – Pan Młody. Zasłużone były oklaski, zasłużone kosze kwiatów, składane pani Młodziejowskiej. Po przedstawieniu *Wesela* dumni jesteśmy z naszego teatru”; Wiad. bież. – opis owacji dla N. Młodziejowskiej, teksty napisów na szarfach, koszach kwiatów i wiązkach składanych dla artystów po spektaklu; Wiad. bież., Inf. – „dziś *Wesele* po raz drugi”.

Nr 249 z 31X(13XI) Wiad. bież., Inf. – „po raz trzeci *Wesele* będzie wystawiane w dniu 1(14)XI”.

Nr 250 z 1(14)XI Wiad. bież., Inf. – „po wtorkowym [czyli drugim wystawieniu] zabrakło biletów i wielu z publiczności odeszło od kasy”.

Nr 252 z 4(17)XI Wiad. bież., Inf. – „w dniu 5(18)XI *Wesele* po raz czwarty”.

Nr 257 z 10(23)XI Wiad. bież., Inf. – „w dniu 11(24)XI *Wesele* po raz piąty”.

Nr 262 z 16(29)XI Wiad. bież., Inf. – „w dniu 17(30)XI *Wesele* po raz szósty”; fragment *Wyzwolenia* – Modlitwa Konrada.

Nr 263 z 17(30)XI Wiad. bież., Inf. – „dziś *Wesele* po raz szósty”; telegramy Agencji Petersburskiej – informacja o śmierci S. Wyspiańskiego; krótki życiorys S. Wyspiańskiego.

Nr 264 z 18XI(1XII) strona tytułowa – *Modlitwa Konrada w noc Bożego Narodzenia* (wiersz z dramatu *Wyzwolenie*); pod wierszem nekrolog, klepsydra wraz z informacją: „Na nabożeństwo żałobne za duszę Zmarłego, mające się odbyć w Katedrze wileńskiej w poniedziałek

dnia 19 b. m. s. st. o godzinie wpół do 11 rano zapraszają redakcje pism polskich i dyrekcja Teatru Polskiego”; Wiad. bież., Inf. – o telegramie kondolencyjnym redakcji „Dziennika Wileńskiego” do rodziny S. Wyspiańskiego wysłanym 17(30)XI; Wiad. bież., Inf. – o wyjeździe N. Młodziejowskiej do Krakowa w dniu 18XI(1XII) na pogrzeb S. Wyspiańskiego; „w środę 21XI(7XII) *Wesele* po raz siódmy”; *Felieton wileński* – satyra na nieznamość tematyki *Wesela* wśród publiczności wileńskiej.

Nr 265 z 20XI(3XII) Wiad. bież., Inf. – „18XI(1XII) wyjechali do Krakowa na pogrzeb S. Wyspiańskiego w niedzielę Nuna Młodziejowska i Bolesław Szczurkiewicz”; „17(30)XI na szóstym przedstawieniu *Wesela* reżyser J. Popławski odczytał telegram o zgonie S. Wyspiańskiego”; „21XI(4XII) *Wesele* po raz siódmy”; „w »Lutni« wileńskiej podczas odczytu w dniu 19XI(2XII) o A.E. Odyńcu i J. Chęcińskim odczytano telegram wysłany przez zarząd »Lutni« do Krakowa z kondolencjami po śmierci poety”; o nabożeństwie żałobnym w katedrze odprawionym przez ks. K. Sawickiego w dniu 19XI(2XII): „tłumnie przybyli: inteligencja miejscowa, przedstawiciele miasta, literatury, sztuki, prasy, uczniów i uczennic oraz rzemieślników”.

Nr 266 z 21XI(7XII) strona tytułowa – „dziś przedstawienie *Wesela*”; *Pogrzeb śp. S. Wyspiańskiego*: przedruk opisu ostatnich chwil życia po-ety wg relacji jego spowiednika ks. Jana Wawelskiego; opis pogrzebu (przedruk z „Kuriera Warszawskiego”), tekst uchwały Rady Miejskiej Krakowa o pogrzebie na koszt miasta i o opiece nad rodziną S. Wyspiańskiego; Inf. – „dziś *Wesele* po raz siódmy”.

Nr 269 z 24XI(7XII) Wiad. bież., Inf. – „2(15)XII odczyt o *Weselu* wygłosi hr. J. Moriconi z Warszawy”.

Nr 270 z 25XI(8XII) *Dla uczczenia pamięci Wyspiańskiego* – przedruk tekstu odezwy Komitetu Artystów i Literatów wzywającej społeczeństwo polskie do zbierania środków na zrealizowanie zamierzeń artystycznych S. Wyspiańskiego: „1) Wystawienie sceniczne nie granych sztuk poety; 2) Wykonanie w szkłe witrażów: Kazimierz Wielki, św. Stanisław, Henryk Pobożny, Polonia, śluby Jana Kazimierza; 3) Zakupy spuścizny artystycznej po Wyspiańskim, aby stworzyć w Muzeum Narodowym dział poświęcony jego pamięci. Oddaliśmy cześć jego zwłokom, oddajmy cześć jego duchowi”; Wiad. bież., Inf. – „w czwartek 29XI(12XII) *Wesele* będzie grane po raz ósmy”; „na początku grudnia wg nowego stylu w Towarzystwie »Oświata« na rzecz czytelników bez-

płatnej im. A. Mickiewicza, Walery Gostomski wygłosi odczyt o *Weselu*”; utwór *Ach któryż jestem żywy*.

Dodatek do nr 270 z 25XI(8XII) A. Grzymała-Siedlecki, *Wyspiański o śmierci* – wybór tekstów poety (przedruk z „Czasu”).

Nr 272 z 28XI(11XII) Wiad. bież. – *Z teatru*: program uroczystego „Wieczoru S. Wyspiańskiego” w Teatrze Polskim: „1. *Tren na śmierć St. Wyspiańskiego* napisany przez L. Staffa i wygłoszony 5XII(n.st.) w Teatrze Miejskim w Krakowie; 2. Fragment *Nocy Listopadowej* (Kora i Demeter); 3. Sztuka *Sędziowie* – nigdy nie wystawiana na żadnej scenie”.

Nr 273 z 29XI(12XII) strona tytułowa – ogłoszenie o *Weselu* w dniu 29XI(12XII); Nemo, *Listy z Mińska*, korespondencja z 27XI(10XII) dotycząca mszy żałobnej w katedrze w Mińsku, odprawionej przez ks. Pawłowskiego: „... przy obecności sporej garstki inteligencji, tak że główna nawa ściśle wypełnioną była [...]. Ale na ogół było za mało zapału, za mało zaznaczenia jak wielką stratę społeczeństwo nasze przez śmierć przedwczesną tak znakomitego męża poniosło”; Wiad. bież.: *Z teatru* – „dziś *Wesele* po raz ósmy”; Inf. – o mszy w Mińsku (lako- nicznie, bez oceny kazania, jak w relacji Nemo): „kaznodzieja zaznaczył, że Wyspiańskiego zawsze cechowała wygórowana miłość Ojczyzny i swego narodu. We wszystkich poezjach jego miłość ta jest przewodnią gwiazdą jego twórczości”.

Nr 275 z 1(14)XII Wiad. bież., Inf. – „odczyt W. Gostomskiego o *Weselu* odbędzie się 5(18)XII w Sali Klubu Szlacheckiego [...] już wzbudził ogólne zainteresowanie [...] ma chyba zapewnione powodzenie, bo zarówno osoba prelegenta, jak i treść odczytu będąca tak na dobre przemawiają dostatecznie za sobą, niemniej też wspomóżenie tak sympatycznej i pożytecznej instytucji, jaką jest czytelnia im. A. Mickiewicza, powinno przyczynić się do wypełnienia sali”; *Z Nieświeża* – „22XI (n.st.) Bolesław Grabowski opowiadał zebranej w Ognisku Polskim publiczności o zasługach Wyspiańskiego, składając przez to hołd zmar- łemu poecie”.

Nr 276 z 2(15)XII strona tytułowa – ogłoszenie o wystawieniu *Wesela* w dniu 3(16)XII; Wiad. bież. – *Z teatru*: „jutro *Wesele* po raz dziewiąty”; Inf. – o „uroczystym wieczorze Wyspiańskiego w Teatrze Polskim”, który ma odbyć się 9(22)XII¹⁸.

¹⁸ Data „Wieczoru” w Teatrze Polskim jest błędna, uroczystość odbyła się 11(24) XII 1907 r.

Nr 277 z 3(16)XII Wiad. bież., Inf. – „dziś *Wesele* po raz dziewiąty”.

Nr 278 z 5(18)XII Wiad. bież., Inf. – „Dziś odczyt W. Gostomskiego o *Weselu*”; „wieczór Wyspiańskiego w »Lutni« [...] ma być odegrany dotąd nieznanymi utworami *Daniel*, obraz sceniczny w 1 akcie, osnuty na motywach biblijnych, symbolizujący rozwój poezji narodowej ostatniej doby [...] na początku ks. Ignacy Cyraski wygłosi odczyt o twórczości S. Wyspiańskiego”; Lubicz, *Korespondencja z Kowna* w sprawie mszy żałobnej z 3(16)XII, gdzie „grono Polaków mających się za »Ojców narodu« [...] posiadających dużo wygórowanych ambicji i próżności, zaprosili na powyższe nabożeństwo li tylko wybrane przez siebie jednostki, z pominięciem Polaków pracujących w prywatnych instytucjach handlu oraz niesympatycznych dla nich jednostek”.

Nr 280 z 7(20)XII Wiad. bież., Inf. – W. Gostomski wygłosił odczyt o *Weselu* 5(18)XII; Wiad. bież. – *Z teatru*: „uroczysty wieczór ku czci Wyspiańskiego odbędzie się 11(24)XII” (dalej: omówienie programu tej uroczystości, por. nr 272).

Nr 281 z 8(21)XII Wiad. bież. – N.N., *Korespondencja z Kowna*, w której autor polemizuje z zarzutami Lubicza z nr 278: „... nie wybierając bynajmniej tylko sympatycznych jednostek i nie dzieląc Polaków na dwie kategorie, rozesłano zaproszenia tym, których adresy posiadano, w dalszym zaś ciągu rozpowszechniano z ust do ust wiadomość o mającym się odbyć nabożeństwie. Więc też całe Kowno mówiło o nabożeństwie i o ile nie zebrało się więcej osób, to główną przeszkodą był tylko dzień powszedni: wszyscy zajęci pracą. Chyba tylko zdraśnięta »wygórowana ambicja i próżność« mogły kierować tym, kto nie przyszedł na nabożeństwo, słysząc o nim, dlatego, że nie otrzymał osobistego zaproszenia”.

Nr 282 z 11(24)XII Wiad. bież. – *Z teatru*: omówienie programu „Uroczystego wieczoru poświęconego pamięci Stanisława Wyspiańskiego” (por. nr 272).

Nr 283 z 12(25)XII Wiad. bież. – Mieszkaniec Kowna, *Korespondencja z Kowna*, w której zajmuje się jeszcze raz opisaną w nr. 278 i 281 sprawą mszy żałobnej w Kownie: „Zawiadomienia te posłano nie tylko do wybranych jednostek, jak się wyraził p. Lubicz, lecz do wszystkich warstw społeczeństwa polskiego, a więc i do fabryk, warsztatów, do pracujących w handlu, w prywatnych instytucjach, [...] jeśli na to uczczenie nie zebrało się tyle osób, by zapełnić świątynię, zapewne złożyły się na to inne powody [...] wielki mróz tego dnia, ani ludność

fabryczna, ani młodzież szkolna nie mogły w większej ilości przybyć z powodu swych obowiązkowych zajęć”.

Nr 284 z 13(26)XII – E. Węslawska, *Uroczysty wieczór poświęcony pamięci Stanisława Wyspiańskiego*. Recenzentka teatralna „Dziennika Wileńskiego” tak pisała o *Sędziach*: „Nigdzie dotąd nie wystawiana sztuka dała poznać naszej publiczności jak potężnym był duch jej twórcy, wielkiego myśliciela, filozofa, który pchnął na nowe tory sztukę odtwarzania na scenie tragedii dusz ludzkich. [...] Artyści nasi odnieśli w tej sztuce zupełny triumf [...]. To nie była gra, lecz życie prawdziwe, z całą grozą strasznych sytuacji [...]. Tragedia *Sędziowie* ma jakąś dziwną moc, głębię myśli, pojęć, wiar, w jednym akcie dostarcza więcej wrażeń, myśli, więcej strun duszy porusza niż inne 4 i 5 aktowe...”.

Nr 285 z 14(27)XII Wiad. bież., Inf. – o próbach w „Lutni” do „wieczoru dla uczczenia S. Wyspiańskiego, który odbędzie się 22 XII 1907 (4 I 1908 r.)”.

Nr 286 z 15(28)XII Wiad. bież. – apel Komitetu Legatu im. S. Wyspiańskiego do społeczeństwa polskiego, który powołało Towarzystwo Domu Zdrowia dla uczącej się młodzieży polskiej „Pomoc Bratnia” w Zakopanem (w celu stworzenia funduszu na pomoc młodzieży chorej na gruźlicę).

Nr 287 z 16(29)XII Kr. w. – *Z teatru*: „19 XII(1 I) *Wesele* będzie grane po raz dziesiąty”.

Nr 288 z 18(31)XII Kr. w. – *Z teatru*: „19 XII(1 I) *Wesele* będzie grane po raz dziewiąty” (sic!)¹⁹.

Nr 290 z 20XII 1907(2 I 1908) Kr. w. – repertuar teatru: „27 XII(9 I) *Wesele* po raz dziesiąty” (sic!)²⁰; Inf. – o przygotowaniach w „Lutni” do „wieczoru S. Wyspiańskiego”, który odbędzie się 22 XII(4 I).

Nr 291 z 21XII(3 I) Kr. w. – powtórzenie informacji o wystawieniu *Wesela* 27 XII(8 I); *Z Kowna*: kolejne „wyjaśnienia” Lubicza dotyczące mszy w Kownie (por. 278, 281, 283) coraz mniej przekonujące, co redakcja „Dziennika Wileńskiego” zamyka notatką „[...] w sprawie powyższej więcej »wyjaśnień« zamieszczać nie będziemy”.

Nr 292 z 22XII(4 I) Kr. w.: Inf. – „dziś w »Lutni« wieczór S. Wyspiańskiego”.

¹⁹ Błąd w „Kronice wileńskiej”: było to 10 wystawienie *Wesela*.

²⁰ Kolejny błąd w „Kronice wileńskiej”: było to 11, ostatnie w 1907 r., wystawienie *Wesela*.

Nr 293 z 26XII(9 I) strona tytułowa – J. Kleiner, *Twórczość poetycka Stanisława Wyspiańskiego*²¹.

Nr 295 z 29XII(11 I) – Bywalec, Z „Lutni” – omówienie „Wieczoru St. Wyspiańskiego” z dnia 22XII(4 I). O odczycie ks. I. Cyraskiego: „[...] żał, że prelegent w odczyt swój za mało wplótł uczucia, że wybuchowe, królewskie rozrzucanie myślowych bogactw Wyspiańskiego ujął w formę zbyt zimną i analityczną. Natomiast olbrzymiej wagi jest obiektywizm, jaki pozwalał prelegentowi poważnie i z godnością mówić o utworach takich jak *Kłątwa*”; o grze aktorskiej zespołu „Lutni”: „Gra amatorów z natury rzeczy usuwa się spod rzetelnej oceny. Ich zapał do sztuki zawiera wiele wad, jakie nie byłyby do darowania fachowemu artyście [...]. Pomimo wymienionych usterek, wieczór S. Wyspiańskiego wywarł na obecnych silne wrażenie...”²².

Резюме

Станислав Выспянский, *Свадьба* и другие сочинения на страницах газет „Kurier Litewski” и „Dziennik Wileński” в 1906-1907 гг. Библиографическая информация.

Целью настоящей статьи является продемонстрировать историкам прессы и театра, материалы о С. Выспянском, которые публиковались в 1906-1907 годах на страницах виленских ежедневных газет „Kurier Litewski” и „Dziennik Wileński”. Данный материал обсуждается хронологически, (т.е. так как печатались обе газеты) и включает в себя не

²¹ Zdaniem Marii Alexandrowiczowej, opracowanie to jest najcenniejsze spośród artykułów o S. Wyspiańskim w pismach wileńskich z 1907 r.: „pierwszą tu umieszczoną próbą głębszej syntezy całokształtu twórczości poetyckiej Wyspiańskiego” (*Stosunek Wilna do Wyspiańskiego...*, cz. III).

²² Interesującym przyczynkiem do dziejów „kontaktów” polskich gazet z cenzurą rosyjską jest informacja o fragmencie z *Warszawianki* recytowanym na „Wieczorze S. Wyspiańskiego” w „Lutni”. Cenzura nie pozwoliła na umieszczenie w drukowanym programie nazwy tej sztuki, więc zaplanowane do declamacji fragmenty nazwano „pieśnią”, jednocześnie informując czytelników „Dziennika Wileńskiego” w nr 292 z 22 XII (4 I): „Główną atrakcją sobotniego wieczoru stanowi przedziwnej siły i cudownej piękności pieśń z lat trzydziestych ubiegłego wieku, będąca perłą twórczości Wyspiańskiego”. Co ciekawe, w sprawozdaniu z tego „Wieczoru” w nr. 295 z 29 XII (11 I) jego autor dwukrotnie pisze o *Warszawiance*.

только статьи, театральные рецензии и статьи после смерти С. Выспянского, но и небольшие заметки, редакционные информации связанные с автором *Свадьбы*.

1905-1907 годы это период возрождения польской политически-культурной жизни на территории бывшего Великого Литовского Княжества. Особенно обращалось тогда внимание на национально-патриотическую роль польского театра, которого выдающимся представителем был тогда С. Выспянский. Обсуждаемый материал показывает как виленские поляки относились к творчеству С. Выспянского и какова была реакция польской критики в Вильно, Ковно и Минске после смерти поэта в 1907 году.